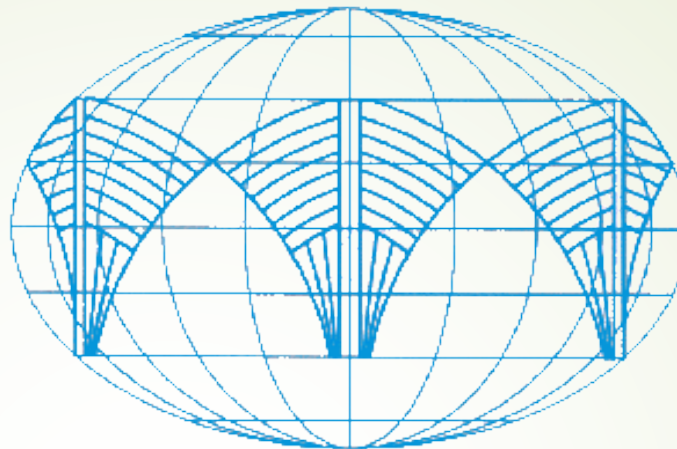

موسسه فرهنگی ایکوموس ایران

میراث فرهنگی و متن

ارائه شده توسط طاهره شکری

در بیست و یکمین جلسه کارگروه متن

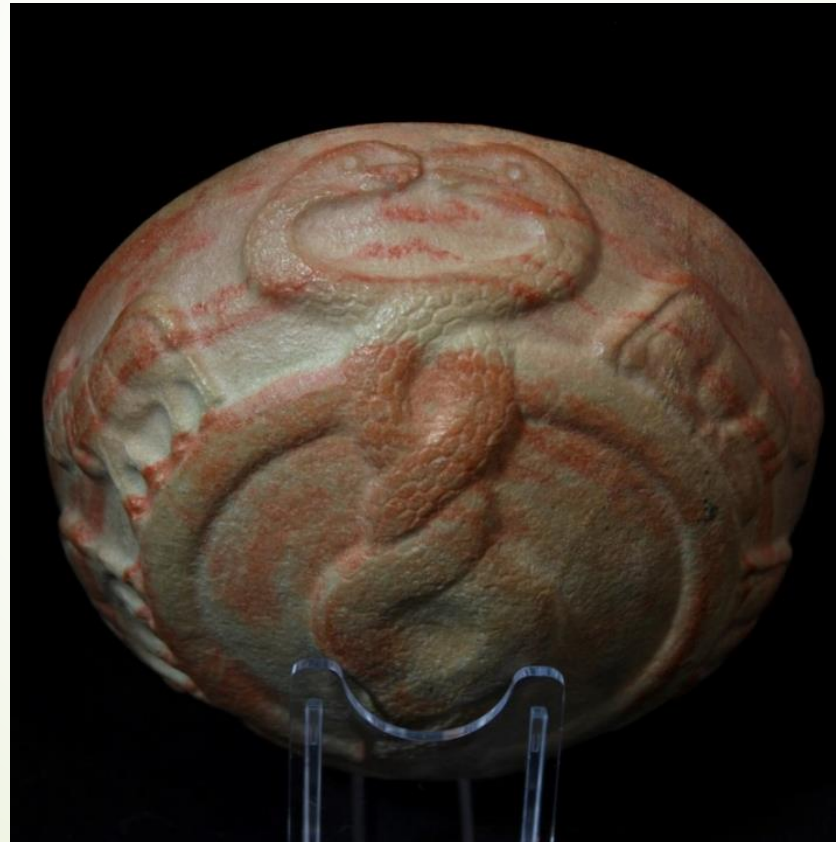
۱۳ تیرماه ۱۴۰۳

کارگروه متن هفته میراث فرهنگی را گرامی می دارد.

شرح تصویر:
سنگ یادمان پوزوراینشوشینک،
شاه آوان از دوره ایلام قدیم؛
کتیبه آن به خط Linear
Elamite/ایلامی خطی
(شاه در کتیبه اشاره به ساخت و
اهداء سنگ بنای یادمان معبد به
ایزدبانو ناروندی داشته است.
ایلامی خطی، در دوره این پادشاه
رایج شد و بعد از خط آغاز
ایلامی قدیمی ترین خط ایران
است و کشف رمز نیز شده است)

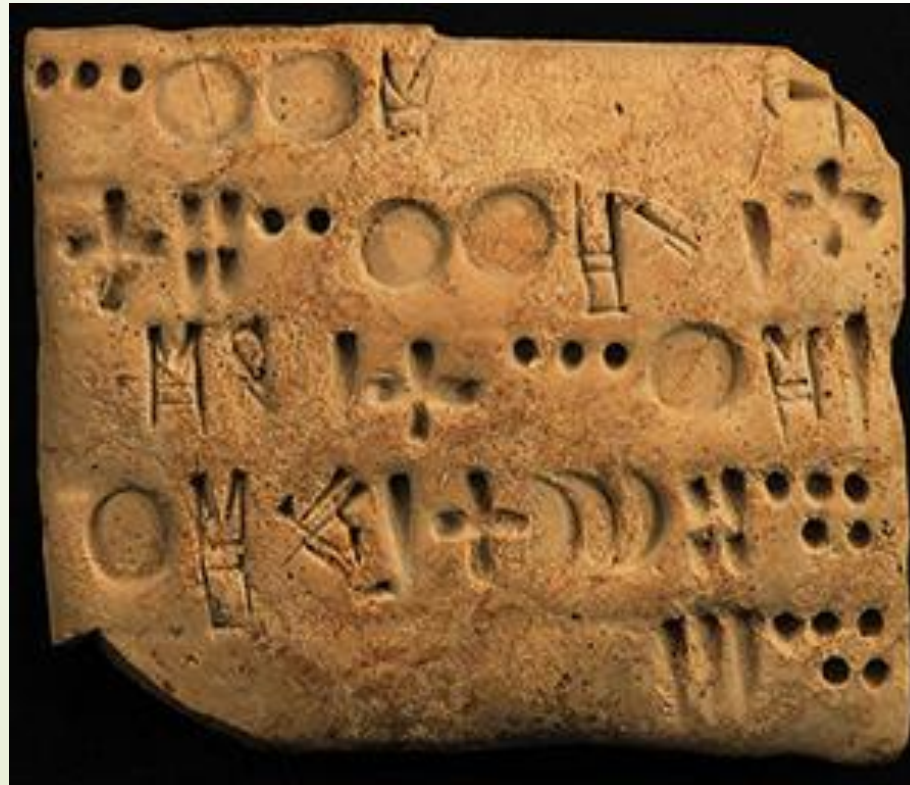
برافروختن آتش عشق به میراث فرهنگی در دل هنر ایرانی

شرح تصویر:
کاسه ای سنگی با نقش مار از دوره
ایلام (مار در دوره ایلام نماد زندگی
دوباره و آب بوده است)

گروه تخصصی نگارش، ترجمه، پژوهش و گردآوری اطلاعات مکتوب، **متن**، تلاش دارد با تدوین و تألیف انواع متن‌های کوتاه و بلند به نحوی در نیل به هدف «برافروختن آتش عشق به میراث فرهنگی در دل هر ایرانی» تأثیرگذار باشد.

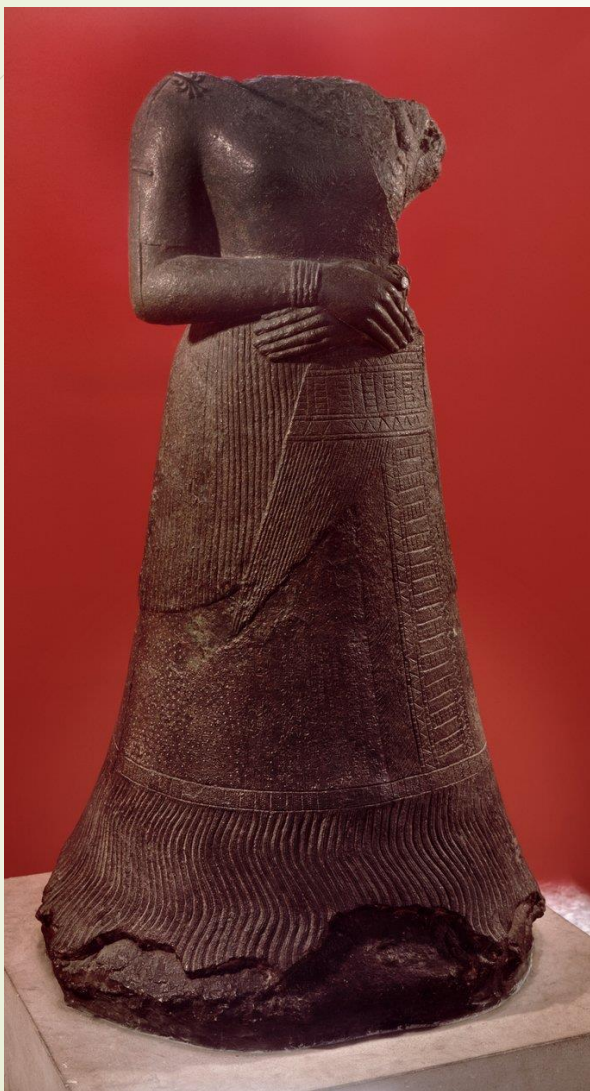

شرح تصویر:
گِل‌نوشته‌ای از دوره آغاز ایلامی با خط Proto_Elamite /
آغاز ایلامی (خط آغاز ایلامی قدیمی‌ترین خط نوشتاری سرزمین
ایران است که از اواخر هزاره چهارم و اوایل هزاره سوم تا حدود
اواسط هزاره سوم قبل از میلاد در بخش‌هایی از سرزمین ایران رایج
بوده است. این خط هنوز کشف رمز نشده اما بیشتر مربوط به
حساب و کتابهای اداری بوده است).

تاریخچه تشکیل وزارت میراث فرهنگی در ایران

تا پیش از انقلاب مشروطیت هیچ قانونی برای میراث فرهنگی تدوین نشده بود. ناصرالدین شاه در سال ۱۲۹۰ ق، دستور داد تا در ارگ سلطنتی موزه‌ای ایجاد کنند. این موزه را باید اولین موزه سلطنتی و دولتی دانست. وی دستور داد برای موزه جدید، تالار موزه، سرسرا، حوض خانه و ملحقات دیگر را ساختند. این ساختمان در سال ۱۲۹۹ ق به نام «تالار سلام یا تالار تاج‌گذاری» به اتمام رسید. اعتمادالسلطنه درباره آثار این موزه می‌نویسد: «موزه همایونی مشحون از جواهرات گران‌بها، ظرایف نفایس اشیاء و آثار علمیه و مهمات حربیه قدیمیه و آلات و ادوات متنوعه و مصنوعات ازمنه سالفه و تمثیل نگارنده‌های بی‌مثل روزگار و پرده‌های نقاشی‌های مشهور و حاصل صناعی کارخانه‌های معروف و ظروف چینی و بلور آلات، مسکوکات قدیمیه با ضرب سلاطین معظم ایرانی و غیره» است. در سال ۱۳۱۶ ش، بخش عمده‌ای از آثار این موزه در زمان پهلوی اول به خزانه بانک ملی انتقال داده شد.

در دوره مشروطیت نام وزارت علوم به «وزارت معارف» تغییر یافت. در سال ۱۲۸۹ش مجلس شورا «قانون اداری وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه» را تصویب کرد.

در زمان وزارت مرتضی خان ممتازالملک و ابراهیم حکیمی در سال‌های ۱۲۹۵ و ۱۲۹۷ش **اداره عتیقات** یا باستان‌شناسی در ساختمان قدیم اداره معارف در شمال مدرسه دارالفنون زیر نظر ایرج میرزا جلال‌الملک تأسیس شد و نام **موزه ملی** به خود گرفت. در این موزه نمایشگاهی با ۲۷۰ قلم شیء به نمایش گذاشته شد. در زمان پهلوی اول بعد از خرید ساختمان‌های عمارت مسعودیه برای وزارت معارف در سال ۱۳۰۴، آثار موز ملی به تالار آینه عمارت مسعودیه انتقال داده شد.

شرح تصویر:

مجسمه ملکه ناپیراسو، همسر اونتاش ناپیریشا، شاه دوره ایلام میانی و سازنده معبد چغازنبیل (این مجسمه دارای کتیبه‌ای به خط ایلامی است که توضیحاتی درباره ملکه داده و در آخر هم بر کسانی که قصد خراب کردن آن را داشته باشند نفرین کرده است).

شرح تصویر:
جامی نقره ای از دوره ایلامی قدیم با خط Linear
Elamite/ایلامی خطی

در سال ۱۳۰۴ به همت تعدادی از بزرگان فرهنگی، انجمن آثار ملی شکل گرفت و اساس نامه آن منتشر گردید. و در سال ۱۳۰۶، آندره گدار فرانسوی را به عنوان مدیر باستان شناسی در ایران استخدام کرد.

در ۱۲ آبان ۱۳۰۹ **قانون عتیقات** به تصویب مجلس رسید. بر اساس ماده اول این قانون، کلیه آثار و ابنیه تا پایان دوره قاجار اعم از آثار منقول و غیرمنقول، جزو آثار ملی محسوب می شوند. بر اساس همین قانون باید بخشی از آثار مکشوفه در حفاری های علمی و تجاری در موزه نگهداری شوند.

در زمان وزارت علی اصغر حکمت، تأسیس موزه ای در تهران در میدان مشق به تصویب رسید و در سال ۱۳۱۳ ش، نقشه بنای موزه ایران باستان توسط آندره گدار آماده و در نهایت **موزه ایران باستان** در سال ۱۳۱۶ ش ساخته و افتتاح شد.

در سال ۱۳۴۳ **وزارت فرهنگ و هنر** تأسیس و مدیریت های مختلفی در قلمرو میراث فرهنگی همچون اداره کل موزه ها، مرکز باستان شناسی ایران، دفتر آثار تاریخی، اداره کل موزه های سنتی، موزه ایران باستان، اداره کل بناهای تاریخی، سازمان حفاظت از آثار باستانی و... تشکیل شد.

پیروزی انقلاب اسلامی و انحلال وزارت فرهنگ و هنر

با پیروزی انقلاب اسلامی، وزارت فرهنگ و هنر منحل و برخی از وظایف این وزارتخانه که مأموریت‌های میراث فرهنگی داشتند به دو وزارتخانه انتقال داده شد؛ وزارت فرهنگ و آموزش عالی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

در تاریخ ۱۰/۱۱/۱۳۶۴ به موجب قانون، «سازمان میراث فرهنگی» شکل گرفت. این قانون در روز پنجشنبه دهم بهمن ماه ۱۳۶۴ در مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۲ بهمن ۱۳۶۴ به تأیید شورای نگهبان رسید.

در تاریخ ۱۶ فروردین ۱۳۸۵ شورای عالی اداری کشور، سازمان صنایع دستی کشور را از وزارت صنایع و معادن جدا و به سازمان میراث فرهنگی و گردشگری الحاق نمود تا این سازمان تحت عنوان «سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری» به فعالیت خود ادامه دهد.

در تاریخ ۱۴ مرداد ۱۳۹۸، طرح مجلس شورای اسلامی مبتنی بر تبدیل سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به **وزارتخانه** مورد تأیید شورای نگهبان قرار گرفت و تشکیل این وزارتخانه پایان حیات سازمان میراث فرهنگی و شروع دوره وزارت آن است.

شرح تصویر:
لوحی از جنس قیر از دوره ایلام نو با نقشی از یک بانوی
ایلامی در حال نخ‌ریسی

میراث فرهنگی یادگار نیاکان ماست در این جهان

شرح تصویر:

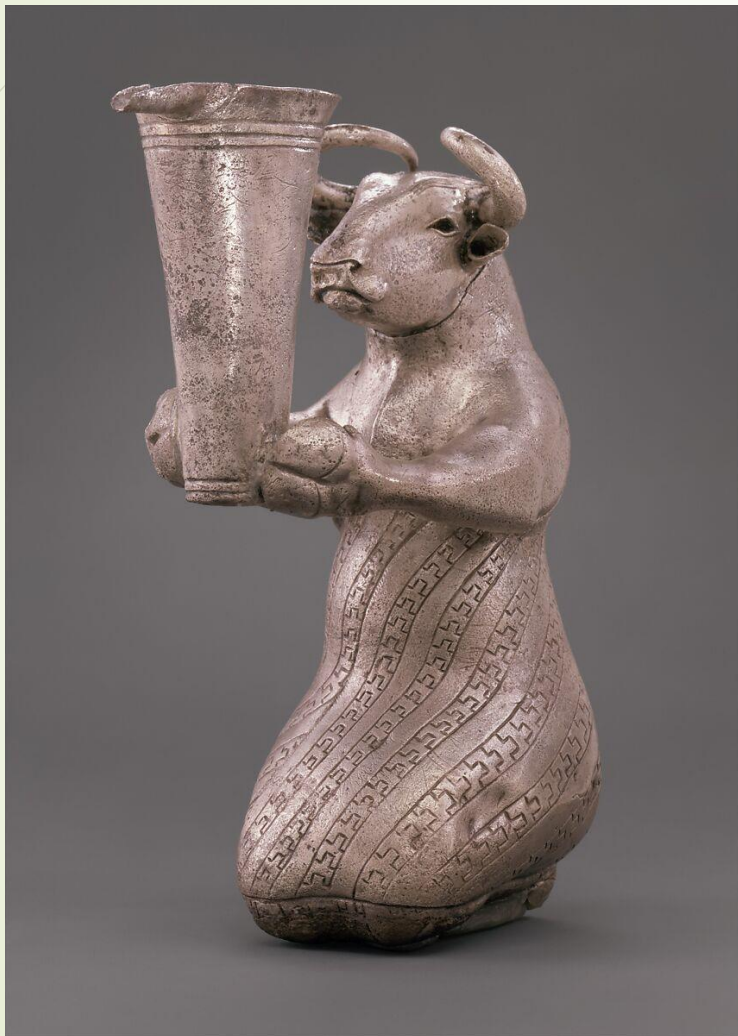
مجسمه ایزدانو نارودی (الهه پیروزی) از دوره ایلام قدیم
(این الهه از جمله برجسته ترین و مهمترین ایزدانوان دوره
ایلام بوده است).

میراث فرهنگی

اشیا یا پدیده هایی که واجد قدمت و دارای پیام انسانی هستند. به بیانی دیگر ردپای انسان در طول تاریخ که حامل مضمونی انسانی است.

شرح تصویر:
جامی از جنس نقره از دوره ایلام قدیم؛ معروف به جام
مروداشت؛ با تصویر دو الهه و با خط Linear
Elamite/ایلامی خطی

سه معیار برای شناسایی عواملی که در دستیابی به تعریف میراث فرهنگی موثرند :

شیئیت، قدمت، پیام انسانی

شیئیت: ردپای انسان، شامل آثار منقول و غیر منقول، مادی و معنوی با نمود فیزیکی و قابل ادراک با حواس، حامل ارزش های علمی.

قدمت: امری نسبی، نمایانگر تحول انسان؛ کل مسیر تاریخ را پوشش می دهد و حسی از تداوم را عرضه می کند. ارائه گر ارزش های تاریخی است.

پیام انسانی: که با تاریخی نوشتاری بدست نمی آید اما نشانگر بسیاری حقایق تاریخی معتبر است؛ در تماس مستقیم قابل دریافت است؛ حسی از هویت را القا کرده و ارائه دهنده ارزش های عاطفی است.

شرح تصویر:

جامی نقره ای از دوره آغاز ایلامی با نقش گاوی با فیگور انسانی که می تواند جزو پیش نمونه های ریتون/ تکوک ها باشد. (ریتون/ تکوک: جام هایی که از سر یا نیم تنه حیوان به اضافه جام متصل به آن تشکیل می شد).

ارزش های میراث فرهنگی

➤ ارزش های احساسی:

الف: اعجاب   ب: هویت   ج: تداوم   د: روحانی و نمادین

➤ ارزش های فرهنگی

الف: اسنادی   ب: تاریخی   ج: باستان شناسی قدمت   د: زیبایی شناختی و نمادین

س: معماری   م: محیط شهری، محیط طبیعی و بوم شناختی   ی: علمی

➤ ارزش های کاربردی

الف: عملکردی   ب: اقتصادی   ج: اجتماعی   د: سیاسی

شرح تصویر:

این تیر از معبد الهه کیریریشا در نزدیکی چغازنبیل شوش بدست آمده است. دسته ای به شکل سر شیر دارد و روی تیغه ای که از دهان حیوان بیرون آمده نام اونتاش ناپیریشا به خط ایلامی حک شده است. پشت سر شیر نیز مجسمه ای از گراز نشسته با آلیاژ طلا و نقره قرار دارد.

بدون نفی نقش ارتقاء سطح فرهنگی جامعه می توان سه عامل را در تعیین اولویت ارزش های آثار مورد نظر قرار داد:

نیازها، اعتقادات و امکانات.

ابتدا با در نظر گرفتن نیازهای جامعه اولویت ارزش ها را تعیین نمود؛ سپس بر اساس اعتقادات آن را تعدیل کرد و نهایت بر اساس امکانات، سیاست های اجرایی لازم برای نحوه مواجهه با آثار و بهره برداری از آنها را تنظیم نمود.

شرح تصویر:
حلقه قدرت ارجان (آرامگاه ارجان/ ارگان در شهرستان
بهبهان در استان خوزستان مربوط به دوره ایلام نو می باشد که
در سال ۱۳۶۱ کشف شد).

نقش و اهمیت میراث فرهنگی

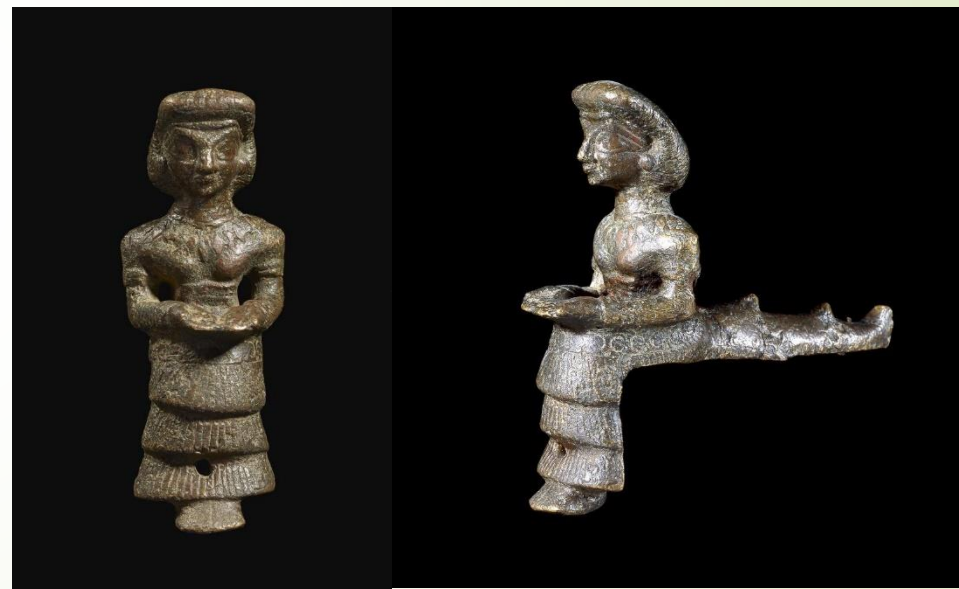
- میراث فرهنگی گویای «سابقه» اهالی یک سرزمین است؛ آینه‌ای است که به ما و دیگران نشان می‌دهد کیستیم.
- ما انسان‌های سی ساله یا شصت‌ساله نیستیم. عمر هزار ساله داریم. میراث فرهنگی محدودیت‌های عمر کوتاه انسان را درمی‌نوردد و او را در تجربه هزاران ساله نیاکانش شریک می‌کند.
- میراث فرهنگی یادآور خاطرات مشترک اهل یک سرزمین است. این خاطره مشترک در ملت‌های نوپا قدمتی چند صد ساله دارد؛ اما در سرزمینی کهن چون ایران، خاطره‌ای دیرین و هزار ساله است. مردم این سرزمین بیش و پیش از منافع و آرزوهای مشترک، به واسطه خاطره‌های مشترک به هم پیوسته‌اند. میراث فرهنگی خاطره مشترک ما با پدران و مادران و فرزندانمان است. خاطره‌ای که به دور از گزند زمان، ما را به هم می‌پیوندد.

شرح تصویر:
نقش مهری از دوره آغازیلامی بدست آمده از شوش
(تصویر احتمالاً نشان دهنده زنانی که در حال اجرای مراسمی هستند)

میراث فرهنگی به خاطر ما می‌آورد که شأن و منزلت ما چیست. به ما نشان می‌دهد که پیشینیان ما چه از اشراف بودند و چه از مردم عادی، حتی در دوره‌های تنگدستی و ناآرامی، قدر و منزلت خویش را نیک می‌دانستند.

شرح تصویر:
الهه ماهی تنگ سروک از دوره ایلام نو (تنگ سروک در نزدیکی
شهرستان بهبهان؛ الهه های ماهی ایزدبانوان با بدن انسان و دم ماهی بودند
در ارتباط با آب و خدای آبها)

از دیرباز، فارغ از فراز و فرودهای سیاسی، فرهنگ ایرانی مایه تحسین آن در جهان بوده است. بسیاری کشورهایی که زر و زور بیشتری دارند؛ اما آنها که بتوانند سرمایه‌ای فرهنگی، با غنا و گوناگونی میراث فرهنگی ایران به جهان عرضه کنند، اندک‌اند. میراث فرهنگی ایران مایه اعتبار آن در جهان است.

شرح تصویر:

جام ارجان کشف شده در آرامگاه ارجان از دوره ایلام نو؛ با پنج ردیف تصویر از صحنه های مختلف شادی و جنگ و بارعام و رقص ها و بازی های محلی و ... (نماد کاروان المپیک ایران در سال ۲۰۲۰)

گذشته مشترک اهالی این سرزمین همچون خطی است ممتد که از گذشته دور تا امروز کشیده شده است. این خط ما را به اصل و منشأ ما می‌رساند و راه پیش رو را می‌نماید. اگر این خط پشت سر را پاک کنیم، نقطه‌ای تنها می‌ماند که بی هیچ پشتوانه‌ای، در جستجوی راه پیش رو سرگردان خواهد بود. طی هزاران سال کسانی در این سرزمین آمده و رفته و آثاری بر جای گذاشته‌اند، از بنای گمنامی که خشت بر خشت نهاد تا دستی که زخمه بر ساز زد و نوایی دلکش سر داد؛ این آثار کیستی ما را به یادمان می‌آورد و حتی اگر آن را درست به جا نیاوریم، حضورش تلنگری است که ما را به دردِ امروز خویش آگاه می‌کند: درد فراموشی.

شرح تصویر:

سمت راست: تصویر آجرهای لعابدار معبدی از دوره ایلام میانی در شوش؛
سمت چپ: تصویر دو پیکرک ایلامی در حال نواختن ساز موسیقایی

حفظ میراث فرهنگی

➤ میراث فرهنگی گنجی بادآورده نیست که به ما ارث رسیده باشد و ما مختار باشیم آن را به رایگان از کف بدهیم. میراث فرهنگی امانتی است گرانقدر نزد ما که موظفیم آن را به عزیزترین کسان خویش برسانیم. میراث فرهنگی امانت فرزندان ما است. ما میراث‌دار نیاکان خویش و امانت‌دار فرزندان خویش هستیم.

➤ تنها راه حفظ میراث فرهنگی این است که صاحبان اصلی آن، ما مردم، خود را موظف به امانت‌داری و پرستاری و حفاظت از آن بدانیم. میراث فرهنگی این سرزمین متعلق به همه مردم این سرزمین، از ازل تا ابد، است.

شرح تصویر:

پیکرکی از جنس طلا از دوره ایلام میانی (شخصیتی برجسته در حال حمل بزغاله احتمالا برای پیشکش به معبد) این مجسمه به همراه یک نمونه نقره ای در یک آرامگاه در نزدیکی معبد اینشوشینک یافت شده است.

تهیه پیام‌های مناسب برای افراد گوناگون در موقعیت‌های متفاوت به منظور نیل به هدف مشترک حفظ میراث فرهنگی، زمینه اصلی فعالیت گروه **متن** است.

شرح تصویر:
گِل نوشته ای از دوره آغاز ایلامی با خط Proto_Elamite / آغاز ایلامی که در پشت
آن نقش مهری استوانه ای دیده می شود.

ضرورت شناساندن ارزش‌های میراث فرهنگی در این برههٔ سخت و پرتلاطم اجتماعی که جامعهٔ مشوش از هجوم عوامل مختلف، برخلاف میل باطنی و صرفه و صلاح خود، توجه و دغدغهٔ چندانی برای گذشته و میراث خود ندارد، این گروه (متن) را بر انجام این مهم مصمم‌تر می‌نماید.

شرح تصویر:
مجسمه ای سنگی از دوره آغازیلامی با نقش ماده شیرى ایستاده با استایل احترامی

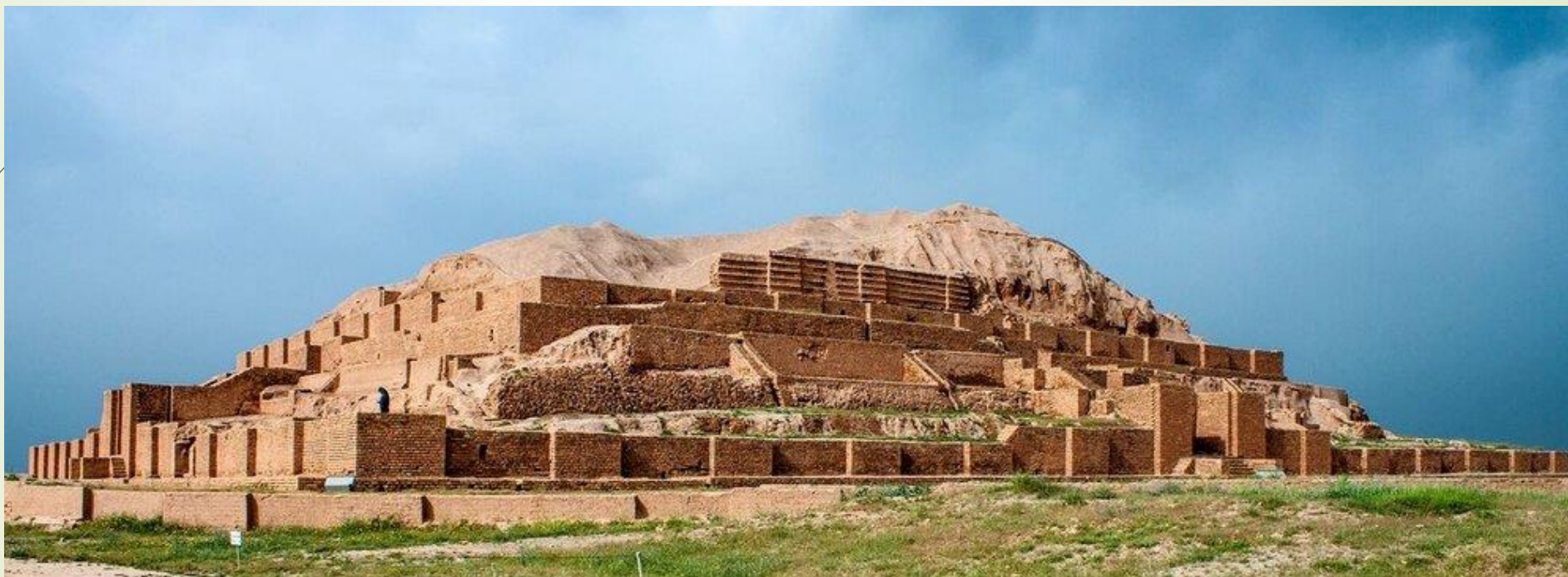

➤ گروه تخصصی **متن** به منظور ارتقاء و بالا بردن ارزش‌های موارث فرهنگی در میان آحاد جامعه با استفاده از تهیه متن‌های نوشتاری که هم بتواند دغدغه‌های میراثی را بنمایاند و هم توجه جامعه را به نحوی مطلوب جلب نماید، این هدف مهم **«برافروختن آتش عشق به میراث فرهنگی در دل هر ایرانی»** را دنبال خواهد کرد.

شرح تصویر:
تصویر نقش برجسته شماره یک کول فرح از دوره ایلام نو دارای کتیبه ای از شاه هَنی یک شاهک منطقه آیپیر (کول فرح محوطه ای باستانی با ۶ نقش برجسته از دوره ایلام در ارتباط با برگزاری مراسم آیینی در شهرستان ایذه در استان خوزستان)

سپاس از نگاه دقیق شما

از جناب دکتر مهدی حجت و جناب دکتر محمدرضا رحیم زاده
برای دراختیار نهادن بخش هایی از مطالب صمیمانه سپاس گزارم.